

Kot slovanskega znanstvenika in javnega kulturnega delavca je leta 1922. izvolila Páto Mačica Serbska v Budyšinu za svojega častnega člana. Poleg tega je tudi častni član raznih drugih slovanskih društev doma in v tujini. Med odlikovanji, ki jih je ob raznih prilikah prejel, pa poseduje jugoslovenski red sv. Save IV. razreda in bolgarski komanderski križec za državljanske zasluge.

† G. D. Balasčev

Na svojem domu v Sofiji je dne 6. oktobra 1936 umrl v 68. letu starosti znani bolgarski zgodovinar in arheolog G. D. Balasčev. Šele istega dne dopoldne se je s carigrajskim brzovlakom vrnil iz Rima, kjer se je udeležil mednarodnega bizantološkega kongresa, na katerem je predaval o temi „Poročila Nestorjeve kronike o Vlahih, ki so prebivali na desnem bregu Donave in okrog Karpatov ter o njim sosednih narodih v začetku srednjega veka.“ Po prihodu v Sofijo mu je postalo slabo in zvečer ob pol osmih je izdihnil.

Pokojni G. D. Balasčev se je rodil leta 1869. v Ohridu. Maturiral je v Solunu, kjer je obiskoval bolgarsko gimnazijo, nakar se je vpisal na sofijsko univerzo ter tam tudi dovršil študij zgodovine. Pozneje je bil dve leti na Dunaju, kjer se je specializiral za arheologijo, na to pa je bil poslan v Rusijo, Carigrad in Pariz v tamošnje arheološke institute. Dve leti je tudi proučeval v Rimu in Atenah način arheoloških izkopavanj.

Nato je dobil službo v sofijskem arheološkem muzeju, kjer je ostal do svoje smrti. Urejeval je znanstveno revijo „Milano“ ter tudi napisal več knjig in študij s po-

dročja zgodovine in arheologije. Njegovi največji deli sta knjigi: „Beležke o kulturi v starobolgarskih hanih“ in „Beležke o bolgarski srednjeveški umetnosti“. Malo pred njegovo smrtjo je izšla študija „Pohod poljsko-madžarskega kralja Vladislava III. Jagela v letih 1443 in 1444 proti Turkom in bitka pri Varni“.

Pogreb G. D. Balasčeva je bil v Sofiji, dne 8. oktobra. Pokopali so ga v navzočnosti mnogoštevilnih predstavnikov bolgarskega znanstvenega, kulturnega in političnega življenja.

Pokojnega bolgarskega znanstvenika bodo tudi jugoslovenski zgodovinarji in arheologi ohranili v častnem spominu!

Vekoslav Bučar.

Д. М. Одионецъ: Возникновение государственного строя у восточныхъ славянъ. Изд. „Совр. зап.“, Парижъ, 1935 Стр. 184.

Avtor je srečno strnil v kratki pregledni obliki zamotane izsledke dosedanjega raziskovanja o postanku ruske države. Rjurikov prihod 862. se je že davno izpremenil iz zgodovinskega dejstva v rusko obliko mednarodne pravljicne snovi. Nestorjeva oblikovno prostodušna povest je izraz doslednega državnopravnega naziranja. Naredila je iz normanskih popotnih vojnih knezov nositelje visoke politične modrosti, ker je smatrala, da se do slednje niso mogli povzpeti vzhodni Slovani sami. (I. poglavje. Dinastično izročilo o početkih ruske države). Ker narakuje kritika Nestorjevih podatkov vprašanje o možnosti državnih oblik na ruskem ozemlju pred Normani, je smatral avtor za po-

trebno, načeti vprašanje o slovanški pradomovini (II. poglavje), dasi prav za prav ne sodi v časovni okvir njegovega dela. Postavi pradomovino ob gorenjem toku Pri-peta, a kaže za pravnega zgodovinarja čudno nagnjenje, smatrati za dokazane sedanje arheološke in filološke domneve o baltskoslovan-skem izvoru t. zv. lužiških žar, zemljepisnih mejah bukovja in dr. Nestorjevo „Iljurik — Slovane“ se tolmači kot umetna sestavljenka brez zgodovinske podlage: leto-pisec jo je skoval, da bi uvrstil med 72 Afetovih sinov tudi nje-govi grški predlogi nepoznane Slo-vane. Zametek slovanske države je vojna zveza Antov VI—VII stol. med Donom in Donavo (III. pogl). Miljukov v oceni knjige („Sovr. zapiski“, LVIII, Paris, 1935) očita avtorju, da je pozabil na staro Hil-ferdingovo enačico Vendi — Anti, „ki po mojem mnenju odkriva prazgodovinsko preteklost Antov“, a vsi pač ne bodo delili to mnenje: Usodo kraljestva Antov je zapeča-til bolgarski naval, ki ga je od-rezal od Carigrada. Nestorjevi Vla-hi — Volhi niso Trajanovi Rim-ljani II. stol., temveč Asparuhovi Bolgari VII. stol. (Jezikoslovci menda ne bodo mogli pristati na koreniško sorodnost obeh imen)? Anti so se umaknili proti severo-vzhodu na Dnjeper. Zemljepisni spomini na to selitev od ustja Do-nave in Črnega morja so ohranjeni v imenu Desna levih pritokov Dnjepra in Juž. Buga. Pri selitvi v nasprotni smeri bi bilo priča-kovati ime Šuja.

S IV. poglavjem (Socialne po-sledice antske dobe in črnomor-ski kulturni vplivi) stopi avtor na trdna zgodovinska tla. Seveda ni-so dospeli vzh. Slovani po raz-

padu Antske zveze na nedotaknje-na „deviška tla“ (kakor je mislil še Solovjov). Dolge vojne s kočev-niki in Carigradom so pospešile razkroj prvotnega rodovnega živ-ljenja ter izločile med dosedanjimi poljedelci, obrtniki, lovci premožnej-šo skupino vojščakov — trgovcev s sužnji. Rusija IX. stol. se je na-slomila na mednarodne zveze onih nekd. grških kolonij, ki so kljubo-vale vsem stepnim poplavam, do-kler niso Rusije pogazili Tatari. V. poglavje (Mestna oblast pri vzh. Slovanih), znanstveno težišče knji-ge, poudarja poleg kulturnega in gospodarskega v o j n i pomen ru-skega mesta pred Normani v na-sprotju z nazori Ključevskega, ki je izvajal početke države iz trgov-skih stikov. Saj je bila mednarod-na trgovina predpravica in poklic vojščakov — graščakov, dočim je še dolgo tičala vas v starem ro-dovnem ustroju z revno menjalno kupčijo. Neoborožena mesta sploh ne bi imela nobenega obstoja med neprestanimi plemenskimi praska-mi. A domoljubna tradicija južno-ruske (ukrajinske) historične šole, kateri sledi avtor, zakrivi pogre-šne nazore o „zaključenem poli-tičnem razvoju mestne oblasti pred Normani“ (dasi s pridržkom „vsaj pri znatnem delu vzh. Slovanov“), ki ga ni mogoče zediniti s sploš-nim starokopitnim stanjem dežele. Seveda so imeli Slovani že pred Normani svoje vojne kneze, in v nasprotju z nekd. domnevami o prastari samoupravi je treba uvrstiti med knezovo spremstvo po-leg vojščakov tudi „gradske star-ce“. A potem ne ostane nobenega prostora za mestne „hrabre može“ kot izraz od kneza neodvisne or-ganizirane meščanske politične za-vesti, ki bi naj pričala o visokem

kulturnem stanju pred Normani. Omenjeno protislovje pride do popolnega izraza v zaključnem, VI. poglavju (Nastop Varjagov), kjer podaja avtor glavne zaključke lastnega raziskovanja o kulturni vlogi Rjurikovcev s pripombo, da ga bo končno veljavno utemeljil v drugem, za tisk pripravljenem delu „Knjaz i Zemlja v drevnej Rusi“.

Arheologija je ojačila v zadnjem času teorijo o skandinavskem (švedskem) pokolenju Varjagov s podatki o njih kolonijah, ki so nastale že pred prihodom Slovanov ob veliki vodni cesti, ki je vezala preko Volge Baltiško morje s Kaspiškim ter bila pomembnejša in starejša od one Dnjeprske, ki je začrtala Nestorjevo obzorje. Arabski viri govorijo o razbojniško trgovski skandinavski državi ruskega Hakana ob Volgi. Lahko sklepamo o poznejšem poslovanjenju njenega prebivalstva. Novgorod kot izhodišče pri prodiranju proti jugu je najprej postal sedež normanskih knezov. Početki ruske države izgubijo nekdo. pravljičnost. Prvi Rjurikovci so se počutili med Slovani kot tujci in prej mislili na lastne vojščake pa razbojniške pohode kakor na potrebe dežele in domačega prebivalstva. Sele za življenja Vladimirja Sv. je prišlo do sporazuma poslovanjene dinastije s slovansko državnopravno tradicijo iz prednormanske dobe. Morebiti ne bi kazalo izvajati dvorezne poteze epskega Vladimirja zdaj iz same hvaležnosti slovanskega prebivalstva, zdaj zopet iz same maščevalnosti razočaranih Varjagov. Saj je to jako zamotana pravljična postava s svetopisemskimi (Salomon) in vzhodnimi potezami. A vsekakor niso nanovo ustvarili

Rjurikovci Ruske države iz dosejanega kaosa, čeprav se je tako zdelo Nestorju. Zato je nedvomno pogrešno sklepati o nazadovanju Kijevske Rusije pod nordijskimi „barbarskimi“ osvojevalci, češ da so motili južne carigradske kristjanske in sploh kulturne vplive ter poživljali odpor propadajočega poganstva. Razkopavanja dokazujejo, da niso stali Slovani na višji kulturni stopnji kakor Varjagi. Nikoli si ne bi bili Rjurikovci tako hitro in lahko podvrgli Rusije, če bi res obstajala ona izvirna slovanska državna zavest, ki jo hoče pričarati avtor. Kljub njegovim dokazom bo slej ko prej lažje misliti, da niso obstajale med tuzemci in osvojevalci nobene posebno globoke kulturne razlike. Nasprotno so razširile normanske dinastične vezi mednarodni razgled kijevskih knezov in so prinašali njih carigradski pohodi bizantinske kulturne vplive celo kljub ugovorom ruskih mest. Saj so bila slednja v odsotnosti knezove vojske posebno izpostavljena stepnim napadom.

Avtor je zbral obilo zanimivega gradiva in v splošnem pravilno določil smernice, ki jih bo moralo ubrati poznejše raziskovanje. Večja previdnost bi mu prihranila dosti očitkov, ki jih zdaj mora storiti kritika.

Dr. N. Preobraženski.

KOČEVSKI ZBORNİK.

Razprave o Kočevski in njenih ljudeh. Izdala Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, 1939.

V svrhu spoznavanja tega oddaljenega kote naše domovine, pa tudi v narodno obrambne namene je izdala Družba sv. Cirila in Metoda Kočevski zbornik z na-